

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista

1. Automaattisen käsittelyn sallittu käyttöala

1.1. Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaa *oikeudellisesti*?

Säännös on riittävän selvä ja tarkkarajainen.

Perustelut ja muutosehdotukset:

EK katsoo, että säännös antaa oikeudellisesti selkeän lähtökohdan sille, millaisia päätöksiä on mahdollista tehdä käyttäen automaattista käsittelyä.

1.2. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaatoiminnassanne *automatisoitavien asiaryhmien* kannalta?

-

Perustelut ja lisätiedot:

-

1.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Millaisia 2 momentin määritelmän mukaisia tilanteita tunnistatte toiminnassanne?

-

1.4. Tulisiko myös muun kuin 2 momentissa tarkoitetun avustavan tai valmistelevan automaation käyttöä säännellä hallinto-oikeudellisesti?

Kyllä (miten?)

Perustelut ja muutosehdotukset:

EK katsoo, että selkeyden vuoksi voisi olla hyvä arvioida, voisiko säädöstekstillä määritellä nimenomaisesti, että muuta avustavaa tai valmistelevaa automaatiota hyödyntävää päätöksentekoa ei estetä tällä sääntelyllä. Pidämme perusteltuna arvioida, tulisiko pykälässä eriyttää puhuminen automaattisesta ratkaisemisesta ja automaation käytöstä valmistelussa nykyistä paremmin.

Vähintään pidämme tärkeänä, että esitöissä tulnaisiin nimenomaisesti lausumaan, ettei tämä 2 momentin säädös rajoita muun avustavan automaation käyttöä. Pidämme tärkeänä, että automaatiota voisi käyttää valmistelemissa toimissa siellä, mihin se sopii, vaikka lopullista päätöstä ei aikanaan tehtäisikään automaattisesti. Vaikka tällä säätelyllä rajoitettaisiin muun kuin sääntöperusteisen automaation käyttöä varsinaisissa päätöksissä, on perusteltua pitää mahdollisena edelleen mahdollistaa oppivan tekoälyn käyttäminen avustavissa tai valmistelemissa roolissa.

1.5. Muut huomiot käyttöalasäätelystä:

-

2. Oikeussuojakeinot

2.1. Ehdotettu 25 a §:n muotoilu mahdollistaa myös oikaisuvaatimuksen käsittelyn automaattisesti. Miten arvioitte ehdotusta tältä osin?

Oikaisuvaatimuksen automaattisen käsittelyn tulee olla mahdollista.

Perustelut ja muutosehdotukset:

EK katsoo, että lähtökohtaisesti oikaisuvaatimuksen automaattisen käsittelyn tulisi olla mahdollista, mikäli prosessi pystytään rakentamaan siten, ettei asianosaisen oikeusturva vaarannu automaattisen käsittelyn vuoksi. Pidämme perusteltuna, että säätely rakennetaan siten, että mahdollisuus oikaisuvaatimusmenettelyn automaattiseen käsittelyyn ei rajaudu yleislain tasolla liikaa.

2.2. Mitkä muut menettelyt toteuttaisivat tehokkaasti oikeussuojaa automaattisen päätöksenteon yhteydessä?

Automaattisessa käsittelyssä annetun ratkaisun oikeusvaikutusten tulisi asianosaisen oikeusturvan varmistamiseksi olla samat kuin ilman automaatiota annetun ratkaisun oikeusvaikutusten.

Nykyisellään esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain (VML) 26 § 2 momentissa tarkoitetun, luottamuksensuojan edellytyksenä olevan viranomaisen noudattaman käytännön tai VML 56 § 3 momentissa tarkoitetun veroasian uudelleen harkinnan kiellon osalta tarkoitetun Verohallinnon nimenomaiseen harkintaan perustuvan ratkaisun ei ole katsottu voivan muodostua automaattisessa käsittelyssä annettujen verotuspäätösten perusteella. Verohallinto voi siten nykyisellään tosiasiasa jälkikäteen harkita ja ratkaista uudestaan automaattisessa käsittelyssä kertaalleen käsitellyn asian, myös siinä tapauksessa, että virkamiehen tekemän jälkikäteisharkinnan tulos olisi verovelvolliselle automaattisessa käsittelyssä annettua ratkaisua epäedullisempi. Verovelvollisen vahingoksi tapahtuvan veron oikaisun määräaika on VML 56 § 1 momentin mukaan pääsääntöisesti kolme vuotta. Eräissä tilanteissa määräaika on neljä (VML 56a §) tai kuusi vuotta (VML 56b §).

Automaattisessa käsittelyssä annettu ratkaisu veroasiassa ei nykyisään tosiasiasa sido Verohallintoa virkamiehen tekemän ratkaisun tavoin, eikä anna verovelvolliselle vastaavaa varmuutta Verohallinnon lopullisesta kannasta asiaan kuin virkamiehen tekemä ratkaisu. Automaattisessa käsittelyssä tehty ratkaisu veroasiassa jää nykyisellään usean vuoden ajaksi

voimaan ikään kuin ehdollisena, odottaen mahdollista Verohallinnon virkamiehen tekemää uutta, varsinaista ja sitovaa päätöstä samassa asiassa. Nykytilaa, jossa Verohallinnolla on oikeus automaattisessa käsittelyssä tehtyjen päätösten yksipuoliseen muuttamiseen useiden vuosien ajan, ja jossa riski automaatiassa tehtyjen päätösten pysyvyydestä ja mahdollisesta virheellisyydestä jää itse asiassa pitkälti verovelvolliselle, ei voi pitää hyvän hallinnon periaatteiden mukaisena.

2.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: mitä soveltamanne lainsäädännön oikeussuojakeinoja pidätte tässä yhteydessä tehokkaina ja miksi?

-

2.4. Muut huomiot oikeussuojakysymyksistä:

-

3. Tietosuojaja

3.1. Miten arvioitte tätä koskevaa kantaa?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.2. Tulisiko yleislakiin sisällyttää suojatoimia erityisiin henkilötietoryhmiin tai ns. valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin (esimerkiksi sosiaalihuollon tarve) liittyen?

Erityisistä suojatoimista ei ole tarpeen säätää.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Katsomme, että lähtökohtaisesti erityisistä suojatoimista ei olisi tarpeen säätää, mutta mikäli asiasta päädytään sääntelemään, tulisi sen olla mahdollisimman vähän sähköistä käsittelyä rajoittavaa.

3.3. Muut huomiot tietosuojakysymyksistä:

-

4. Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys

4.1. Pidättekö ehdotettua lähestymistapaa oikeana?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Pidämme lähestymistapaa perusteltuna.

4.2. Kannatatteko lisätietojen antajaa koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 4 kohta)?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

4.3. Kannatatteko automaattisesta käsittelystä ilmoittamista koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 5 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

4.4. Kannatatteko ehdotusta hallintoasioiden automaattista käsittelyä koskevan kuvauksen julkaisemisesta?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

4.5. Millaisia tietoja automaattista käsittelyä koskevaan kuvaukseen tulisi sisältyä?

Katsomme, että kuvauksen tulisi sisältää sellaiset yleistajuiset tiedot, jonka perusteella henkilö voi lähtökohtaisesti ymmärtää, miten käsittely on tapahtunut. Lisäksi kuvaus voi tarvittaessa sisältää laajemmat tiedot, joiden perusteella asiantuntijan on mahdollista ymmärtää, miten prosessi toimii.

4.6. Muut julkisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat huomiot

-

5. Muut huomiot

5.1. Muut huomiot ehdotetusta sääntelystä

-

Toivola Tommi
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Lainsäädäntö ja hallinto